

Ujete podobe

Predvidljiv korak v inventuri smrtnosti

četrtek, 06.12.2007

Tekst: Mojca Pišek

Velik del moderne umetnosti si vneto prizadeva znižati prag grozljivosti," je pred več kot tridesetimi leti ugotovila Susan Sontag in presodila, da nas naša zmožnost, da pogoltnemo čedalje bolj groteskne podobe na filmu, fotografiji in v tisku, drago stane. Z globaliziranim naraščanjem količine podob takšno zauživanje umetnosti tudi danes ne učinkuje kot osvoboditev, temveč, kot pravi Sontagova, še toliko bolj povzroči odmik od jaza, saj neprava vaje na strahote krepi odtujenost, tako da v resničnem življenju postanemo manj odzivni.

(Foto: Dnevnik)

Goran Bertok si je omislil ravno dovolj samozavesten sprehod po temačnih območjih "foto-privlačnega", katerega je nadgradil z izvirno estetiko, ki budi nova vprašanja o dometu portreta, da mu pomanjkanja vizualne bravure ni mogoče očitati. Na škodo razstave pa gre prevladujoč vtis odpora, ki preprečuje vsakršno možnost iskrenega čudenja estetiki. Smrt je

pri Bertoku v nehvaležni vlogi provokatorja: fotografije smrti niso niti kakšna invencija niti ne predstavljajo pristnega ontološkega šoka vsega hudega vaje nemu sodobnemu gledalcu, zato se je smiselno vprašati, ali si Bertok s popisovanjem smrti le zagotavlja zgrožen gledalčev pogled, ali se z njo resnično ukvarja na vsebinski ravni. Gnus, kakršnega zbuja jo Bertokove fotografije, ni posledica načina avtorjevega fotografiranja, pač pa je vsebovan v sami fotografirani snovi snovi smrtnosti, kar priča o medli vsebinski iniciaciji, obenem pa Bertokovo popisovanje že vnaprej obsoja na uspeh če je seveda uspeh že samo zbujanje pozornosti in kresanje mnenj. Bolj kot umetniški projekt je zato Post Mortem spretno in premišljeno privabljanje pogleda z metodo, ki vsakršna sredstva in motive trdo živo in hvaležno prenese - neupogljivim očesom fotoaparata.

Kot smo se pri zažigu strunjanskega križa, ki ga je Goran Bertok pred nekaj leti upravičil kot del umetniškega projekta, legitimno spraševali, ali akcijo želimo razumeti kot umetnost, je pri projektu Post Mortem vprašanje, ali želimo smrt ponovno sprejeti za legitimno snov provokacije, ko pa je ta docela obrabljen odgovor, ki se zraven vere in morale sam od sebe ponuja na vprašanje: S čim šokirati? Zbujanje civilizacijskega gnusa je neinventiven način provokacije, kar pa ne pomeni, da je kaj narobe s samo provokacijo. Ravno nasprotno, vendar je danes naveličanemu in nenaivnemu gledalcu težko "prodati" smrt v tako surovi in birokratski podobi, kjer je inventivni prostor, namenjen čudenju, ozek in klavstrofobičen.

Tako kot je škandaloznost zažiga križa pri Strunjanu zasenčila njegovo umetniškost, je pglavitni problem razstave ta, da najde vir provokacije v klišeju, kakršen je smrt, katere lastnost v profanem sodobnem času je, da že dolgo ni več tabu, pač pa prej utrujen in predvidljiv naturščik, kadar si mora nadeti masko provokacije. Gledalec danes pri tako širokem naboru podob želi nekoliko nevarnejšo in nepredvidljivo hojo po robu pomena, ne pa bežnega vpogleda v birokracijo smrtnosti, kjer je smrt le kos mesa.